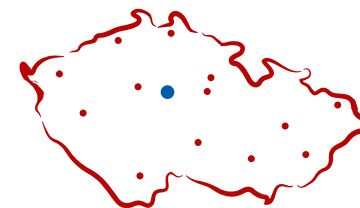

Smiřičtí ze Smiřic: Schopní vládcí středních Čech

Text a foto: Pavel Juřík

Hluboké černé lesy daly ve středověku jméno hradu s trhovou osadou ležící na obchodní stezce z Prahy do Kouřimi. Bohatí a schopní páni Smiřičtí ze Smiřic hrad v 16. století přestavěli na jednu z perel české renesance a podle legendy zde za stavovského povstání uložili svůj poklad. Třicetiletou válkou zbídačeným obyvatelům pomohla princezna Marie Terezie z Lichtenštejna, o jejímž blahořečení a následném svatořečení se nyní uvažuje. Městečko Kostelec nad Černými lesy, ležící „na dohled“ od Prahy, má turistům překvapivě mnoho co nabídnout.

Renesanční klenot královského stavitele

Podle pověsti vybudoval pražský biskup sv. Vojtěch z rodu Slavníkovců na místě dnešního zámku opevněný kostel (latinsky „castellum“ – odtud Kostelec), který chránil obchodní cestu z Prahy do Kouřimi, sídla Kouřimského kraje. Poté se zde vystřídal řada majitelů. Roku 1489 byla ves Černý Kostelec povýšena králem Vladislavem Jagellonským na městečko. Protože se jeho majitel Diviš Slavata z Chlumu zúčastnil v roce 1547 prvního protihabsburského povstání, král Ferdinand I. mu panství zkonfiskoval. Sám panovník v okolních lesích rád lovil, proto když hrad roku 1549 vyhořel, dal ho přestavět v renesančním stylu stavitelem Hansem Tirolem. Již roku 1558 však královská komora prodala černokostelecké panství významnému dvořanovi Jaroslavu Smiřickému ze Smiřic, jehož rod zde pak sídlil dalších 162 let. Jaroslav pozval italského architekta Ulrica Aostalliho, který prováděl stavby na Pražském hradě (postavil

Renesanční barbakán u první brány je cennou stavební památkou, před ním se nacházejí zbytky hlubokého obranného příkopu

například letohrádek Belveder), a ten na zámku vybudoval rohové věže. Dodnes se zachovala skvostná renesanční lodžie v jižním křídle, portály a oltáře v kapli sv. Vojtěcha a velký sál s nádherně zdobeným

portálem. Jaroslava I. ze Smiřic a jeho manželku Kateřinu z Hazmburka nám připomínají portréty na oltáři v zámeckém kostele, ale také třeba heraldická deska s erby nad bránou barbakánu, který byl

dokončen v roce 1561 spolu s dalšími budovami předzámčí.

Příliš velké ambice

Rožmberkové středních a východních Čech - tak lze s trochou nadsázky označit významný český panský rod Smiřických ze Smiřic. První zprávy o zemanech ze Smiřic máme až z roku 1406. Chudý rod získal velký majetek „přičinlivostí“ Jana I. († 1453), který byl jedním z husitských hejtmanů. Jan I. přebíhal od jedné strany ke druhé a postupně hromadil majetek. Své ambice ovšem přehnal, když intrigoval i proti Jiřímu z Poděbrad. Prozrazený dopis proti panovníkovi jej nakonec přivedl na popraviště.

Nekorunovaný český král

Smiřičtí byli na přelomu 16. a 17. století nejbohatším českým panským rodem. Kromě černokosteleckého panství jim patřila panství Uhřetěves, Koloděje, Říčany, Stříbrná Skalice, Hrubá Skála, Jičín, Náchod, Ratibořice a další. Velmi dobře hospodařili a jako první dali přednost vlastnímu podnikání před robotou. Jako jediní z velkých rodů si nemuseli půjčovat peníze, naopak je sami za úrok půjčovali. Posledním Smiřickým byl Albrecht Jan (1594-1618), jeden z vůdců stavovského povstání. Právě v paláci Smiřických na Malé Straně se v úterý 22. května 1618 konala porada radikálních vůdců opozice, na níž byl dohodnut ostrý postup proti císaři Matyášovi. Hned následující den došlo ke třetí pražské defenestraci a vypuknutí povstání. Zajímavostí je, že zatímco většina „rebelů“ se zajímala hlavně o to, jak zbohatnout, Albrecht Jan byl jediný, který stavům poskytl peníze a na vlastní náklady platil pluk pěšáků. Předem uložil ve svobodném říšském

Alianční erb Jaroslava I. Smiřického ze Smiřic a jeho manželky Kateřiny Zajícové z Hazmburka nalezneme nad první bránou

Albrecht Jan Smiřický („nekorunovaný český král“) na smutečním katafalku na konci roku 1618

Dobový pohled na černokostelecký zámek ukazuje jeho nádheru

Vévodkyně Marie Terezie Savojská na prostém portrétu s vdovským závojem

měště Frankfurtu šperky a luxusní zboží v hodnotě 300 000 zlatých a stejnou částku ve zlatě (ty později zabavil císař). Hovořilo se o něm jako o příštím českém králi, ostatně doprovázeli ho jezdci oblečení do zemských červeno-bílých barev, nikoli do černo-bílých barev rodu Smiřických. Mladý Albrecht Jan ale zemřel na tuberkulózu již dne 18. listopadu 1618. Koncem ledna 1619 pak do Černého Kostelce dorazil pohřební průvod a Albrechtova rakev byla uložena v kryptě

zámeckého kostela. Za třicetileté války však došlo k otevření krypty a zesnulí byli o své cennosti oloupeni. Sedm cínových rakví pánů ze Smiřic je dnes uloženo v sakristii kostela.

Tajemný poklad Smiřických

Jedinou dědičkou majetku Smiřických se stala Albrechtova mladší sestra Markéta Saloména († po 1655), provdaná za chudého Jindřicha Slavatu z Chlumu a Košumberka. Ta velmi ráda „zapomněla“,

že má starší sestru Elišku († 1620), a záhy zabrala celý majetek. O sporu těchto dvou žen jsme v časopisu Turista psali relativně nedávno (viz Turista 4/2020, str. 24-27), proto jen stručně připomeneme, že na jeho konci stál obrovský výbuch střelného prachu na zámku v Jičíně, při kterém zahynulo 41 lidí včetně Elišky. Hamižná Markéta Saloména se však z dědictví dlouho netěšila. Po bitvě na Bílé hoře byl veškerý majetek Smiřických zkonfiskován císařem a černokostelecké

Inzerce

NAHORU NA HORU

4. ročník turistických výšlapů na nejkrásnější vrcholy ČR o zájezd na Machu Picchu, fotoaparát CANON a spoustu dalších zajímavých cen

Speciální cena pro 2 účastníky seriálu: bezplatné zapůjčení auta na 6 měsíců

podrobnosti na: www.nahorunahoru.cz

Garni hotel Zvon byl původně špitálem Smiřických pro nemocné a staré sloužící

Velkému špitálu v roce 1987 hrozila demolice, ale dobrovolníci tuto cennou památku zachránili

panství získal Albrecht z Valdštejna. Za saského vpádu do Čech roku 1635 Markéta Saloména navštívila černokostelecký zámek a tehdy zde měla údajně říci, že „vše je na svém místě“. Zámecký hejtmán Lichtenštejnů si to tenkrát vyložil tak, že je na svém místě poklad Smiřických, a dal ho bez úspěchu hledat.

Dobrotivá vévodkyně Savojska

Albrecht z Valdštejna prodal černokostelecké panství v roce 1622 svému spojenci a královskému místodržícímu Karlovi I. knížeti z Lichtenštejna. Ten si ze zámku udělal hlavní sídlo v Čechách, na kterém o sedm let později zemřel. Z jeho potomků připomeňme pravnučku Marii Terezi (1694-1772), která roku 1712 zdědila černokostelecké panství. Marie Terezie se o rok později ve zdejší zámecké kapli provdala za vévodu Tomáše Emanuela de Savoy-Carignan (1687-1729) a již za necelý rok se jim narodil jediný syn Eugen Jean (1714-1734). Společně s manželem pod zámkem vybudovala neobvykle velký špitál pro 12 mužů a 12 žen, který měl centrální vytápění horkým vzduchem. Svou velikostí čtyřikrát

překonal původní špitál Smiřických v dnešní Pražské ulici (Garni hotel Zvon). Když manžel i syn předčasně zemřeli, otevřela Marie Terezie svou štědrou ruku potřebným ještě více. Dne 14. března 1736 navíc učinila vskutku výjimečný krok - černokostelecké měšťany zbavila poddanství. Na náměstí dala v letech 1735-1737 postavit kostel sv. Andělů strážných, protože zámecká kaple a kostelík sv. Jana Křtitele již potřebám věřících nepostačovaly. Dále nařídila povinnou školní docházku (o 20 let dříve než císařovna Marie Terezie) a z panské pokladny platila učitele a další potřeby. Kromě toho opravila všechny kostely a kaple na panství a řadu také nově postavila. Mimořádným počinem bylo i založení fondu pro případ živelních pohrom v roce 1766, ze kterého se poddaným vyplácela pomoc. Na ochranu úrody dala stavět zvonice a sochy sv. Donáta, v době neúrody v letech 1770-1771 otevřela poddaným panské sýpky. Dodnes je v kraji známá jako dobrotivá Savojska nebo Cafojka. Katolická církev v současnosti uvažuje o jejím blahořečení a následném svatořečení.

Jubilejní kameny

Kostelec nad Černými lesy patřil Lichtenštejnům až do roku 1933. Nejdéle zde vládl kníže Jan II. zvaný Dobrý (1840-1929), jehož připomíná několik tzv. jubilejních kamenů postavených v roce 1898 ke 40. výročí jeho vlády (například u Vyžlovky, Konojed nebo Brníka). Hluboké černé lesy, které daly městu část jména, jsou v jeho okolí dodnes a turisty zvou k procházkám. Nechte se také zlákat.

i Info

Výchozí místa: Do Kostelce nad Černými lesy se dostanete autobusem z Prahy (od zastávky metra C Háje), Říčany, Českého Brodu, Zásmyk, Uhlířských Janovic či Kutné Hory. Parkoviště se nachází přímo na náměstí Smiřických pod zámkem.

Mapa KČT: č. 37 - Okolí Prahy - východ

Zajímavá místa v okolí: Muzeum hrnčířství a Pivovarské muzeum v Kostelci nad Černými lesy.

Letos letí PodKletí

pozdávka na jihočeský venkov